

Turkenliefe

Van Lydia Rood verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos *uitgevers*

De dochter van de zeemeermin

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Lydia Rood

Turkenliefje

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4292 9

© 2019 Lydia Rood

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Maria Adelaide of France in Turkish costume, 1753
(oil on canvas), Jean-Étienne Liotard (1702-1789)/Le Gallerie degli Uffizi,

Florence, Tuscany, Italy/Bridgeman Images

Foto auteur © Ruud Pos

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Dédié à mes chères belles-sœurs Aïcha, Fatimazahra et Ilham,
et à ses filles fortes

En souvenir de mon beau-père Lhadj Abdelkader
qui a facilité leur indépendance

La vie sociale est un continuel combat entre le devoir et l'instinct de l'indépendance.

Het maatschappelijk leven is een aanhoudende strijd tussen de plicht en de instinctieve hang naar onafhankelijkheid.

Constance de Théis; *Pensées diverses* (1835)

Beloofd

Hij zou toch niet net nu gestorven zijn? Jacomijn haastte zich van de vismarkt vandaan en rende door de steegjes om eerder thuis te zijn. Halverwege sloeg ze links af, nam de brug en holde de hoek om. Ze botste tegen een leerlooiersjongen op die zijn mand liet vallen en de stukken leer bijeen moest rapen, maar ze trok zich niets aan van zijn gescheld. Als ze het kon vermijden liet ze haar vader liever niet lang alleen. Ze was nog geen halfuur weggebleven, maar ze had de hele dag al een ongerust gevoel. Cornelis Stout kwam de bedstee sinds een week niet meer uit, zijn voet stonk verschrikkelijk, hoe vaak ze hem ook waste en verbond, en nu at hij zelfs bijna niet meer. Aan haar zusje had Jacomijn voor de verpleging niet veel, die had een dienstje in Schiedam, in hun vroegere ouderlijk huis nota bene. Arnold, de middelste, verdiende in de wijnhaven het geld voor hen allemaal. Hun grootmoeder zat mummelend in haar kakstoel* en had zelf verzorging nodig.

Op de Delftse vaart moest ze inhouden door de steken in haar zij, maar ze was nu bijna bij hun huis aan het eind van de vaart. Ze schrok: voor hun deur stond een man. Hij was stemmig gekleed en droeg een nette hoed, maar geen pruik. Was het de predikant? Er was toch niet al een doodgraver komen opdraven?

De man keek op toen ze kwam aanlopen. Nee, niet hun remonstrantse predikant en ook niet de ziekenrooster. Hij nam haar van

* Ongebruikelijke woorden staan uitgelegd in de woordenlijst achterin.

hoofd tot voeten op, knikte met iets van goedkeuring en vroeg: ‘Jacomina Cornelisdochter Stout?’

‘Ja?’ zei ze, op haar hoede.

‘Dat treft. Ik kom voor uw vader. Hij heeft me besteld.’

Ze herademde; ook geen doodgraver dus.

‘Hij is ziek,’ zei Jacomijn. Ze wist niet wat ze met die vent aan moest. Ze kon hem niet voor de deur laten staan, maar ze was van plan geweest de achteringang te nemen met haar vis.

‘Ik kom op zijn uitnodiging. Ik ben Simon de Vries; hij moet met u over mij gesproken hebben.’

‘Nee, dat heeft hij niet. Maar zoals ik zei, hij is ziek en kan u niet ontvangen. Het spijt me,’ voegde ze er voor de beleefdheid aan toe.

‘Ik weet dat hij ziek is.’ De man bleef geduldig. ‘Dat is juist de reden dat mijn bezoek haast heeft. Echt, hij heeft erop aangedrongen dat ik snel zou komen. Dit is zijn brief.’ Hij haalde een gevouwen stuk papier tevoorschijn en vouwde het uit. Jacomijn wierp er alleen een blik op. Het was inderdaad het geoefende handschrift van haar vader.

‘Vooruit dan maar,’ zei ze. ‘Maar u moet mee achterom, we hebben geen meid en de deur zit op de grendel.’

Daar moest hij om lachen. ‘Dan kan ik vast wennen,’ zei hij tot haar verbazing. Haar vader had toch geen knecht aangenomen? Dat zouden ze nooit kunnen betalen van zijn weinige spaargeld en Arnolds karige loon. Bovendien zag de bezoeker er te duur uit voor een knecht, meer als een pennenlikker van een of ander soort – en inderdaad zaten er inktvlekken op zijn vingers. Haar ongerustheid nam weer toe. Hij kwam toch geen testament opmaken of zo?

Ze vroeg hem in het achterhuis te wachten. Het huis was niet groot. Aan de voorkant lag het domein van haar vader, heel licht doordat het de werkplaats van een kleermaker was geweest. Daarnaast het smalle vertrek waarin opoe Holtenius tegenwoordig verbleef, met erachter het speelkamertje, dat weer aan de achterkamer grensde.

Voor de meubels beneden hoefde ze zich niet te schamen, die stamden uit de tijd dat haar grootvader predikant was en geregeld vooraanstaande remonstranten ontving. Haar oudste neef beweerde dat opa Holtenius zelfs Hugo de Groot nog had gekend. Toch

schaamde Jacomijn zich, want ze had nog niet opgeruimd en moest de vreemdeling in de rommel laten wachten tot ze bij haar vader was geweest. Niet alleen moest ze hem waarschuwen dat er bezoek was, ze moest ook nog snel zijn verband verschonen, om de ergste stank kwijt te raken. Het was begonnen in een teen, maar intussen rotte zijn hele voet weg. Er scheen geen kruid tegen gewassen.

‘Vader...’ Ze kwam dichterbij. Het was moeilijk voor te stellen dat hij in zijn jeugd moeiteloos duigen had kunnen buigen bij zijn kuiserswerk. Het was hem evenmin aan te zien dat hij sterk genoeg was geweest om slavernij, pest en zweepslagen te doorstaan, dat hij de kracht had gehad om zijn gezin heel Europa door te slepen en veilig terug in Rotterdam te krijgen...

Hij lag achterover in de kussens, zweette en hijgde. Druppels stonden op zijn bovenlip en voorhoofd, hingen zelfs aan zijn wenkbrauwen, hij leek niet in staat te zijn om weg te vegen. De blauwe blik richtte zich op haar, maar hij had kennelijk geen puf om haar te groeten.

Dit was hoe ze haar vader de laatste jaren kende. Een man die van de ene kwaal naar de andere sukkelde, die zorg en aandacht eiste, die nooit tevreden leek. Zij was de enige volwaardige vrouw in huis, ze kon zich er niet aan onttrekken. Sinds haar moeders dood was zij de enige op wie haar vader leunde. En niet alleen hij, ook opoe Holtenius en haar zusje waren van haar afhankelijk.

‘Er is iemand voor u. Simon de Vries. Kent u hem?’

Een klein knikje. Ze depte zijn gezicht. Hij fronste ongeduldig.

‘Wilt u hem spreken? Zal ik eerst het verband weer even doen? Ik moet water warm maken... Uw bezoeker moet maar even wachten.’

‘Nee,’ hijgde haar vader. ‘Laat hem binnen, gauw. Ik heb niet zo lang meer, kind.’

‘Vader!’

‘Dat heb je zien aankomen. Maak geen poppenkast.’

Ze zei niets terug, dat had geen zin, en misschien had hij het ook niet verdiend. Ze moest geduld met hem hebben, dat moest ze echt. Ze had hem vroeger al genoeg onrecht aangedaan met dat ongeduld van haar.

‘Eerst mijn zaken regelen. Zorgen dat jij je kunt redden, en Fransje.’

Ik pas wel op mezelf, wilde Jacomijn zeggen, maar ze hield zich in toen ze zag dat hij uitgeput nog dieper onderuitzakte. Ze hielp hem weer wat meer rechtop. De kwade sappen moesten niet te makkelijk naar zijn hart kunnen stromen.

‘Maakt u zich maar geen zorgen om mij, vader. Probeer liever beter te worden.’

Er waren natuurlijk praktische gevolgen als hij het niet haalde. Zolang opoe Holtenius nog leefde, kon ze hier blijven. Leven van peen en uien, gaten met gaten vullen, rafels met rafels herstellen – daar zag ze niet tegen op. Maar als haar grootmoeder overleed? Dan konden ze feitelijk nergens heen. Arnold verdiende niet veel en Fransje diende tegen niet veel meer dan kost en inwoning. Haar vader kon regelen wat hij wilde, daar veranderde niets aan.

‘Nee. Mijn kinderen gaan vóór alles. Hoeveel het ook kost, ik moet...’ Hij stakte, buiten adem. ‘Ik moet...’

Zo was het gegaan zolang ze zich herinnerde. Haar vader meende dat hij al het mogelijke deed voor zijn kinderen, maar zijn keuzes paktten steevast verkeerd uit. Moeder Christina was veel verstandiger geweest, zo herinnerde Jacomijn het zich tenminste. Alleen al dat plan destijds om alles achter te laten en opnieuw te beginnen in een onbekend land – hoe haalde hij het in zijn hoofd!

Maar wat zijn vrouw en schoonmoeder ook hadden gezegd, vader Cornelis was niet meer van zijn koers te brengen. Als hij over Suriname sprak, verhief hij voortdurend zijn stem. Nieuw Middelburg bood kansen! Weg hier, uit de zompige Republiek met zijn zompige politiek, waar het van God gegeven gezag zijn tegenstanders liet afslachten als beesten.

‘O, denk je dat het in de West netter toegaat?’ had moeder Christina gevraagd – maar zo zacht dat alleen haar dochter het had verstaan.

Jacomijn wist nog goed dat ze haar moeder een andere keer geknield voor de echtelijke bedstee had aangetroffen, in hun oude huis in Schiedam. ‘Lieve Heer, maak toch dat hij zijn verstand gebruikt.’ Jacomijn – hoe oud was ze toen helemaal geweest? – was daar ontzettend van geschrokken. Was haar vader dan niet even wijs als God zelf?

Wel een jaar hadden de twistgesprekken aangehouden. Christina was meegaand genoeg, maar tegen dit plan bleef ze zich verzetten met een koppigheid die de kleine Jacomijn bang had gemaakt. De vragen bleven komen, en het waren eerder verwijten: hoe kon een onzekere toekomst in een onbekend land beter zijn dan wat tegenslagen hier, waar ze familie en vrienden hadden? Wat had het voor zin om hun kinderen de wereld over te slepen? Twee kleintjes hadden ze al moeten begraven, en wat voor griezelige ziektes waarden in dat verre Suriname wel niet rond? Jacomijn, potje met grote oren, had ongerust naar de ruzies geluisterd.

Cornelis had halsstarrig doorgezet, met alle gevolgen van dien. Arnold was in den vreemde haast doodgehongerd en Fransje was bijkans uit haar moeders buik geranseld. Arnold was nog steeds broodmager, Fransje niet helemaal goed bij haar hoofd. Allemaal haar vaders schuld – dat vonden tenminste haar moeder en opoe Holtenius.

Toen ze berooid in het vaderland waren teruggekeerd, was Cornelis helemaal opnieuw begonnen. Hij had zijn oude beroep weer opgepakt, zij het niet als zelfstandig kuiper maar in dienst bij een ander. Hij had goed moeten vinden dat ze bij zijn schoonmoeder introkken. Opoes niet altijd stilzwijgende geringschatting had hij jarenlang gelaten van zich af laten glijden. Die gelatenheid maakte Jacomijn soms razend. Waarom beet hij niet van zich af? Maar opoe Holtenius had ook gelijk. Al had Cornelis nog zo zijn best gedaan, voorspoed had zijn gezin nooit gekend.

‘Leer eens dankbaar te zijn,’ mompelde ze tegen zichzelf.

Haar vader dacht dat het tegen hem bedoeld was. ‘Maar ik ben je dankbaar! Kind, denk je dat ik niet weet hoeveel je opgeeft voor mij?’ Hij haalde rاسpend een diepe ademteug naar binnen. ‘Een wonder dat dat kruidje-roer-me-niet van vroeger...’ Weer moest hij pauzeren. ‘... dat alleen nog maar Arabisch sprak... dat jij zo zou bijdraaien!’

Ja, natuurlijk was ze bijgedraaid. Na haar moeders dood moest ze wel. Ze had volgehouden, net als haar vader – tot nu toe. Het leek wel alsof hij geen fut meer had, de ziekte had vrij spel in zijn lichaam, trok op naar zijn enkel. Zijn tenen werden al zwart; hij zou nooit meer in staat zijn vaten en kuipen te maken. Jacomijn nam zich voor om

die avond, als ze opoe in bed had gelegd, de toogkast te doorzoeken. Ergens moest de strikbroche zijn, bezet met parels en robijnen; opoe had hem de voorlaatste Kerstmis nog gedragen. Die kon Jacomijn in de Lombardstraat wel ergens belenen; er móést een dokter naar haar vader komen kijken.

‘Nou, ga hem halen, gauw.’

In het achterhuis zat de bezoeker braaf te wachten.

‘Volgt u me maar.’ Jacomijn ging hem voor. Ze had het gevoel dat die vent haar weer keurend opnam, maar ze hield haar schouders recht en liep zonder aarzelen. Hij keek maar; dat was ze al gewend sinds ze een jong ding was en in de straten van Algiers van alle kanten werd aangehaapt.

Ze schoof een stoel aan en beloofde iets te drinken te brengen. Ze liet de deur in de houten tussenwand op een kier staan. Als ze niet te veel rammelde, kon ze horen wat er werd gezegd.

‘Stout? Cornelis Pieterszoon Stout van Schiedam?’

‘Ga zitten, De Vries. Het spijt me dat ik je niet beter kan ontvangen.’

‘Dat geeft niets.’

‘En?’

‘De eerste indruk is gunstig.’

Daar kon ze niets uit opmaken. Wilde haar vader iets verkopen? Maar wat dan? Ze bezaten niets; het huis was van opoe Holtenius, met alles erin.

‘Dus je bent niet ongenegen om...?’

‘Het is nog wat vroeg om direct maar toe te happen.’

‘Helaas heb ik, zoals je ziet...’

Er klonk een uitroep van afschuw, die meteen werd onderdrukt. ‘... niet veel tijd meer. Je ruikt het ook, hè, ondanks de goede zorgen van mijn oudste dochter. Het is een verstandig kind.’

‘Daar twijfel ik niet aan.’

‘Zij het soms wat opstandig.’

‘Ze doet haar vaders naam eer aan, misschien.’ De indringer grinnikte.

Hij lachte haar uit! Jacomijn zette de bierkan met een klap neer. Nu was het wel genoeg.

‘Maar ze is de jongste niet meer, ze zal niet kieskeurig zijn.’

Een volle lach. ‘Je wordt bedankt, Stout.’

Waar ging dit over?!

‘O, zo bedoel ik het niet. Ik kom adem tekort voor strijkages, dat is alles.’ Hij lag inderdaad weer te hijgen. Na een poosje vroeg hij:

‘Dus, wat zeg je erop?’

‘En de voorwaarden?’

Jacomijn hield op met schenken om beter te kunnen horen.

‘Je laat het komende zondag aankondigen. Je neemt de jongste op de koop toe, ze is geen licht, maar ze is handig. Ze zullen wat erven, niet veel, er zijn neven. Dus je moet echt willen.’

Werd er hier over haar onderhandeld, over haar en haar zusje? Haar handen trilden toen ze de tweede tinnen beker vulde. Ze liet zich niet zomaar versjacheren! Ze stampte naar de voorkamer.

Simon de Vries keek misprijzend naar het dunne bier. Wat verwachtte hij dan? Wijn? Thee soms? Ze stak hem plompverloren zijn pul toe.

‘De thee was op.’ Dat loog ze; er was nooit thee in huis.

‘Ik zal een kistje voor je meebrengen.’

‘Niet nodig. Dit is een eenvoudig huishouden. Wij zijn tevreden met bier.’

‘Met weinig tevreden zijn is een kunst die niet veel vrouwen verstaan.’

Op die kletspraat ging Jacomijn niet in; ze liet zich niet lijmen. Ze ging op het krukje naast de bedstee zitten om haar vader zo nodig te helpen, maar hij pakte zijn pul aan en dronk hem in één teug halfleeg, voor hij hem teruggaf. Jacomijn bleef zitten. Natuurlijk verwachtte haar vader dat ze zich terug zou trekken, maar dan moest hij haar toch echt met zoveel woorden wegsturen.

‘Met weinig tevreden en nog altijd opgewekt. Koppig als haar vader, maar dat maakt ze goed met haar schoonheid. Bevalt ze je?’

‘Op het eerste gezicht zeker. Andersom durf ik dat niet te zeggen.’

Jacomijn keek hem aan. Hoezo? Interesseerde het hem dan wat zij van hém vond?

Haar vader lachte, moest hoesten, en vroeg toen hijgend: ‘Wat zeg je, Jacomijn, bevalt onze gast je?’

Jacomijn bleef staren. De indringer keek rustig terug, maar knip-oogde heel even. Lachrimpels bleven naast zijn ogen staan. Heel jong was hij zelf ook niet meer. . .

‘Het wordt tijd dat je gaat trouwen.’

‘Ik hoef niet te trouwen!’

De mannen lachten om haar felheid. Het maakte haar vader weer aan het hoesten en niemand zei iets tot het over was.

Trouwen? Met zomaar iemand, om onderdak te hebben? Dan moest hij wel van goeden huize komen! Ze had liefde gekend, het soort liefde dat kriebelde in je buik en je de adem benam – ze zou niet zomaar trouwen om het gemak.

Maar wat dan? Inwonen bij een van de neven? Of een dienstje bij vreemde mensen, zoals Fransje? Aanlokkelijk was het niet.

Simon de Vries bleef haar aankijken en ze moest wel terugkijken.

‘Je hóéft natuurlijk niet,’ zei hij. ‘Maar misschien zouden we het goed kunnen vinden. Ik heb een vrouw nodig die zelf kan denken, en jij lijkt me er zo eentje.’

‘Mm.’ Jacomijn hoopte dat hij weer zou knipogen, maar hij keek haar alleen afwachting aan.

‘Je moet wel gauw beslissen.’ Haar vader hijgde nog na van het hoesten.

Opeens beseft ze hoe goed ze het eigenlijk had: ze bestierde een eigen huishouden, in een ruim en goed voorzien huis, waar weliswaar weinig geld was maar waar geen gebrek werd geleden. Ze nam haar eigen beslissingen, want opoe was te kinds om zich met haar te bemoeien en haar vader liet alles aan haar over. Ze had Arnold om zich de buitenwereld van het lijf te houden en Fransje was veilig elders. Haar vriendin Kaat was altijd in de buurt, zij kon haar raden in vrouwenzaken, met haar kon ze lachen en dansen. Ze was eigenlijk zo vrij als een vrouw maar zijn kon. Nu. Zolang het duurde.

Ze deed haar mond open, maar wist niet wat ze moest zeggen en deed hem weer dicht. Simon de Vries had niets gezegd over haar uiterlijk, niet eens de gewone stomme complimentjes over haar ogen. En die lachrimpeltjes. Hij was een áárdige man. Die steeds maar naar haar bleef kijken, een vraag in zijn blik. Het maakte haar onrustig. Haar wangen werden warm, ze kon haar handen niet stilhouden,

bier gutste plotseling over de rand van de kroes in haar schoot. De Vries. Simon. Jacomijn Stout, huisvrouw van Simon de Vries? Misschien was het minder erg dan ze dacht. Als hij echt iemand wilde die zelf nadacht.

Ze bleef hem aankijken.

‘Nou?’

‘Ik... kan er eens over denken.’

‘Niet te lang,’ zei haar vader. ‘Ik heb je eigenlijk al aan hem beloofd. Of liever aan zijn vader, de diaken.’ Dat laatste moest kennelijk een aanbeveling zijn. Goed, zijn vader was armenzorger, nou en?

‘Wat de vader doet, zegt nog niets over de zoon,’ zei ze. Onbeleefd, maar dat kon haar niet schelen. Hij kon maar beter meteen weten hoe ze was.

‘Ik ben drukker,’ zei Simon. ‘Net bezig met een herdruk van Erasmus, als je weet wie dat was.’

‘Ik ben niet achterlijk.’ Ze gedroeg zich niet braaf genoeg, niet zoals haar vader wenste. Maar ze had geen zin om te veinzen, en het leek ook niet nodig, want hij lachte alweer.

‘Goed zo. Dat dacht ik eigenlijk al.’ Simon haalde diep adem en declameerde: “Zij is een klare lamp, een gouden kandelaar, die heel het huis verlicht, maar ’t meest haar eigen man.”

‘Erasmus?’ vroeg Jacomijn.

Hij grinnikte. ‘Jacob Cats. Al zei die erbij dat een goede echtgenote het best zwijgt.’

Jacomijn zweeg, maar alleen omdat ze daarop zo gauw geen antwoord had.

‘Ik geef trouwens de voorkeur aan Erasmus, inderdaad. Denkers zoals hij zijn er sindsdien niet meer opgestaan,’ zei Simon. ‘Ken je zijn werk?’

Jacomijn liet haar lippen briesen. Alsof een vrouw daar tijd voor had!

‘Het is een goedlopend bedrijf,’ zei haar vader. ‘De drukkerij.’

Simon bleef Jacomijn aankijken, wat ook onbeleefd was, want haar vader was veel ouder, en nog ziek ook. ‘Groter dan Spinoza. Dat was een warhoofd. Een geleerde gek.’

‘Je komt aan het Haringvliet te wonen,’ zei haar vader.

‘Spinoza?’ vroeg Jacomijn.

‘In een van die mooie nieuwe huizen. En Fransje komt je helpen.’

‘Een afvallige Jood, een twijfelaar die zich verschuilt achter quasi-logica. Bij Erasmus komen rede en religie samen, zonder te botsen. Ik zal je zijn werk voorlezen.’

‘Terwijl ik jouw kousen stop?’ Jacomijn schudde verwezen haar hoofd. Dit ging wel erg snel. Ze zag zichzelf zitten met die kousen, Simon aan de andere kant van de haard met een boek... Simon? Dat klonk veel te innig. Een wildvreemde was het! Heftiger schudde ze haar hoofd. Haar vader kon dit niet zomaar beslissen!

‘Wil je niet?’ vroeg Simon de Vries.

‘Denk aan Fransje.’ Haar vader hijgde.

‘Maar als ze niet wil...’ Simon had duidelijk anders verwacht. ‘Je moet het niet tegen je zin doen. Heb je soms al een vrijer?’

‘Natuurlijk niet!’ Haar vader moest weer hoesten van verontwaardiging.

‘Dit wordt niks, Stout.’ Simon stond op en zocht een plek om zijn kroes neer te zetten. ‘Ze wil me niet.’

Haar vader klauwde in het dek in een poging overeind te gaan zitten. Het leek alsof hij erin zou blijven. Jacomijn keek van hem naar Simon. Die stak zijn hand uit en drukte de hare. Droog, warm en vertrouwenwekkend. Een hand om vast te houden.

‘Mocht je nog van gedachten veranderen...’ Hij kneep weer. ‘Jij bent niet bang voor mij, toch?’

‘Bang? Ik?’

Hij grinnikte weer. Hij stond eigenlijk te dichtbij, en hij stak een stuk boven haar uit, maar bang was ze niet. Hij rook naar zeep. De rimpeltjes naast zijn ogen waren witter dan de huid eromheen.

Simon haalde zijn schouders op. ‘Mensen vinden het gek, dat lezen van mij.’

‘Heb je veel boeken?’ vroeg Jacomijn.

‘Meer dan honderd. Alles wat we drukken en alles wat ik nog koop. Kom anders eens kijken, dan leen ik je wat.’

‘Ook als ik niet met je wil trouwen?’

‘Ja hoor. Ik ken niet veel vrouwen die lezen. Je kunt me vertellen wat je ervan denkt.’

‘Goed dan,’ zei Jacomijn. Ze bedoelde die boeken, maar haar vader hoorde iets anders.

‘Beklonken,’ zei hij. ‘Goede keus, De Vries.’

Simon begreep haar beter. ‘Dan kun je later wel beslissen of je me hebben wilt.’

‘Niks later,’ zei haar vader. ‘Alsjeblieft, Mijntje.’

Zo was ze al lang niet meer genoemd, niet sinds haar kindertijd. Ze keek naar haar vader, het zweet op zijn voorhoofd, de smekende blik. Koppig, had hij haar genoemd. Misschien moest ze hem voor één keer zijn zin geven – nu het nog kon.

‘Niet voor mij,’ zei hij. ‘Voor jouzelf.’

Ze keek van hem naar Simon. Geduldig was hij, en vriendelijk. Net zoals iemand anders die het prettig had gevonden als ze hem tegensprak.

‘Goed dan,’ herhaalde ze. ‘Ik trouw met je.’

Haar vader sloot opgelucht zijn ogen en zakte achterover. ‘Verstandig kind.’

Dus ze ging trouwen. Dertig en toch nog een man? Ze zou kinderen hebben, een eigen huis. Het was moeilijk te bevatten.

Simon bracht haar hand omhoog. ‘Zeker?’

‘Als je maar weet waar je aan begint.’

Hij kuste haar vingers, heel licht. ‘Ik durf het wel aan.’ De rimpeltjes verschenen weer naast zijn ogen.

‘Ga je echt trouwen?’ vroeg Fransje.

Ze waren op weg naar de remonstrantse kerk, die weggemoffeld was in een voormalige brouwerij.

‘Ook al ken je hem niet eens?’

‘Het was liefde op het eerste gezicht,’ zei Jacomijn. Ze grinnikte.

‘Echt?’

‘Natuurlijk niet, vader heeft hem uitgezocht.’ Maar ze had zich wel op haar gemak gevoeld bij Simon. Ze had niet de brave dochter hoeven spelen.

‘Hij is lief, hè?’

Jacomijn knikte maar, omdat haar zusje er anders over door zou gaan.

Fransje wilde rechts afslaan naar de Wezenbrug, maar Jacomijn trok haar mee de andere kant op, naar de Grote Markt. Bij de Kopen Erasmus wees ze omhoog.

‘Kijk, dat is Simons idool. Zijn, eh... grote voorbeeld.’ Het was een zielige poging tot vertrouwelijkheden, maar veel meer wist ze nog niet over haar aanstaande man.

‘Die groene vent?’ Fransje keek nauwelijks op. ‘Die moet nodig gepoetst worden. Mevrouw sloeg me als er groen op de waterketel zat.’

‘Het is Erasmus, Frans, een groot man. Een denker. Weet je niet meer, we zijn nog naar zijn graf geweest.’

‘Ik ook?’

‘Je was nog een zuigeling. Het was op de terugreis uit Barbarië. In Bazel, daar kwamen we langs toen we door de Alpen trokken.’

‘Ja, want moeder durfde niet meer op een schip, hè. Was die groene vent er ook bij?’

‘Nee, joh, die is al eeuwen dood. We hebben zijn gráf bezocht in Bazel. Maar zijn boeken zijn er nog, Simon leest ze stuk. Hij verafgoot Erasmus.’

‘Ga je al snel trouwen?’

‘Ja. En jij komt bij me wonen.’

‘Zielig voor vader.’

‘We zullen voor hem zorgen.’ Jacomijn zei er maar niet bij dat het misschien niet lang meer zou duren.

‘Word ik jouw dienstmeisje?’

‘Nee. Je bent mijn zusje.’

In de praktijk zou dat op hetzelfde neerkomen. Natuurlijk was niet alles zo mooi als Jacomijn even had gehoopt. Simon bleek al eerder getrouwd te zijn geweest; zijn eerste vrouw was aan moeraskoorts bezweken. Het huis was van Simons vader, die bij hen in zou blijven wonen.

Fransje zwipte haar krukje aan één poot door de lucht, maar hield plotseling in. ‘Je wordt een stiefmoeder, hè,’ zei ze ernstig.

‘Slinger niet zo met die kruk.’ Niet omdat ze zich schaamde, maar omdat het gevaarlijk was. Zulke dingen moest ze altijd tegen Fransje zeggen.

‘Simon, Simon...’ Fransje proefde de naam. ‘En dat kind?’